

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

**РОЗВИТОК МУЗИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ЗАСОБАМИ МНЕМОТЕХНІКИ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 11-471 групи

Спеціальності 012 Дошкільна освіта

Спеціалізація: логопедія

Освітньо-професійної (наукової)

програми Дошкільна освіта

Семьонишева Маргарита Юріївна

Керівник к.пед.н., доцентка Владимирова А.Л.

Рецензент директорка Маценко Т.М.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 Теоретичні основи розвитку музичної пам'яті у дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки	6
1.1. Психолого-педагогічні особливості розвитку музичної пам'яті в дітей дошкільного віку.....	6
1.2. Види музичної пам'яті та їхня характеристика.....	8
РОЗДІЛ 2 Методика розвитку музичної пам'яті у дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки.....	13
2.1. Методи та прийоми розвитку музичної пам'яті засобами мнемотехніки.....	13
2.2. Алгоритм музичного запам'ятовування засобами мнемотехніки.....	17
ВИСНОВКИ	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23
ДОДАТКИ	25
Додаток А Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету.....	25

ВСТУП

Актуальність дослідження. Одним із головних завдань сучасних освітніх закладів дошкільної освіти є виховання нового покоління дітей, що володіє високим творчим потенціалом. Креативне мислення дорослих веде до творчого розвитку мислення дитини, до її вміння аналізувати, думати, розуміти й пізнавати навколишній світ. Творчість дитини практично в усіх видах музичної діяльності вчить мислити знаходити своє індивідуальне рішення щодо поставленої проблеми. Фантазія дошкільника за допомогою музики дозволяє самостійно знаходити відповіді на питання, вирішувати певні завдання.

У всіх живих істот у світі є пам'ять, але найбільш високого рівня свого розвитку вона досягла в людини. Людина володіє мовою, що є потужним засобом запам'ятовування і зберігання інформації у вигляді текстів, музичних і технічних записів. Пам'ять – це відбиття досвіду людини шляхом запам'ятовування, збереження, пізнання і відтворення.

Людина володіє трьома видами пам'яті: довільною, логічною і опосередкованою. Перша пов'язана із широким вольовим контролем запам'ятовування; друга – це логічне мислення людини; третя – використання різноманітних засобів запам'ятовування за допомогою предметів матеріальної та духовної культури.

Запам'ятовування, збереження й відтворення інформації – це основні функції пам'яті. Вони різні не тільки по своїй структурі, вихідним даним і результатам.

Сучасна мнемотехніка виступає системою накопичування у пам'яті великої кількості точної інформації. Це потужне тренування уваги й мислення. Завдяки мнемотехніці діти розвиваються у цікавій ігровій формі без перевантажень – це школа запам'ятовування.

Основи мнемотехніки розкриваються у дослідженнях відомих психологів і педагогів, таких як Л.Виготський, С.Рубінштейн,

П.Гальперін, О.Вейн, О.Запорожець, В.Петрушин, Б.Теплов, О.Рудницька, Р.Савченко, О. Лобач, О.Лобова, Г.Падалка, І.Рожко, О.Ростовський, В.Серединська та ін.

Музична пам'ять є однією із провідних музичних здібностей. Її розвиток доцільно починати із раннього дитинства.

На жаль, на музичних заняттях приділяється недостатньо уваги для розвитку музичної пам'яті у дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки. В цьому випадку важливим постає питання індивідуально-орієнтованого підходу до дітей, що підвищить результативність музичних занять. Таким чином, виникає необхідність включення в роботу комплексу музичних вправ для розвитку пам'яті засобами мнемотехніки.

Незважаючи на те, що проблемою розвитку музичної пам'яті постійно займаються і науковці, і практики, питання теорії й методики її розвитку на музичних заняттях ще мало досліджені й науково досить не обґрунтовані. Це визначає актуальність досліджень у даній області.

Актуальність проблеми та її практична значимість і недостатня розробленість у сучасній музичній методиці визначили вибір теми нашої бакалаврської роботи: **«Розвиток музичної пам'яті у дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки»**.

Мета дослідження: теоретично та методично обґрунтувати ефективні шляхи розвитку музичної пам'яті в дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки.

Виходячи з мети дослідження, були визначені наступні **завдання**:

1) проаналізувати основи проблеми розвитку музичної пам'яті у дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки в науково-теоретичній, психолого-педагогічній і методичній літературі;

2) розглянути види музичної пам'яті;

3) визначити форми й методи розвитку музичної пам'яті засобами мнемотехніки;

4) розробити алгоритми музичного запам'ятовування засобами мнемотехнік.

Об'єкт бакалаврської роботи – процес розвитку музичної пам'яті у дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки.

Предмет бакалаврської роботи: комплекс вправ для дошкільників для розвитку музичної пам'яті засобами мнемотехніки.

У ході дослідження використовувалися наступні групи методів:

Теоретичні методи дослідження: вивчення й аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з метою визначення понятійного апарату; аналіз і узагальнення методичних та практичних розробок провідних науковців, а також програм із дошкільного музичного виховання.

Емпіричні методи дослідження: бесіди, спостереження, порівняння.

Експериментальна база дослідження. Експеримент за темою дослідження проходив на базі виробничої педагогічної практики в закладі дошкільної освіти (ясла-садок) «Калинка» Долматівської сільської ради Голопристанського району Херсонської області.

Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні основи розвитку музичної пам'яті у дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки

1.1. Психолого-педагогічні особливості розвитку музичної пам'яті

в

дітей дошкільного віку

Дошкільний вік – це час емоційно-образного сприймання навколишнього світу дітьми. Дошкільники більше спостерігають і ще не можуть швидко запам'ятовувати та відтворювати слухову інформацію: тексти пісень, віршів, ритмічні й танцювальні рухи.

Основними засобами, якими оволодіває дитина в цьому віці є образні засоби: символи, знаки, наочність. Саме тому, в розвитку музичної пам'яті у дітей дошкільного віку з дітьми дієвим засобом є використання мнемотехніки (мистецтво запам'ятовування засобами утворення штучних асоціацій).

Пам'ять за асоціаціями притаманна всім дітям, а впровадження мнемотехніки у процес розучування пісень, таночків. Слухання музики на музичних заняттях в процесі занять і розвагах та підготовки до свят, пізнання звучання музичних інструментів викликає у дітей природній позитивний відгук та веселий настрій.

Застосування новітніх освітніх технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, зокрема мнемотехніки, як однієї із найефективніших прийомів засвоєння інформації – є важливим для дітей напрямків накопичення музичних вражень, інтенсивного розвитку музичного сприймання, емоційної сфери та творчої уяви, мислення, розвитку музичної пам'яті.

Заслуговують на увагу мнемопрезентації, мнемоквадрати, мнемодоріжки, мнемоподорожі, мнемотаблиці та інші музичні дидактичні матеріали, що забезпечують успішне запам'ятовування, збереження і відтворення запропонованої музичної інформації.

«Мнемоніка (грец. та $\mu\eta\eta\omicron\nu\iota\chi\alpha$ — мистецтво запам'ятовування) (мнемотехніка) – сукупність спеціальних прийомів і способів, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій. Заміна абстрактних об'єктів і фактів за допомогою понять та уявлень, які мають візуальне, аудіальне або кінестетичне представлення, об'єднання об'єктів з уже наявною інформацією в пам'яті різних типів для спрощення запам'ятовування» [11].

Мнемоніка це – аналог піктограми, що спрощує запам'ятовування і збільшує обсяг пам'яті, завдяки асоціаціям і упорядкуванню інформації у вигляді комплексних візуальних образів. Дошкільники усвідомлено створюють асоціативні зв'язки між об'єктами, тому що мозок людини найкраще запам'ятовує візуальні образи.

Мнемотехніка допомагає дітям дошкільного віку розвивати музичну пам'ять, словниковий запас, прислухатися до вихователя і музичного керівника.

Пісні-зв'язки на основі мнемотаблиць допомагають дітям швидко запам'ятовують послідовність сюжету. Коли діти бачать і працюють із нею їм значно простіше запам'ятовувати тексти, складати сюжети до слухання музики.

Ми цілком поділяємо думку О. Барташнікова, про те, що дитину потрібно:

- вчити вмінню сприймати мнемічне завдання, що значить усвідомлювати, запам'ятовувати й відтворювати;

- вчити різним мнемічним способам, найпростіший з яких – спосіб повторення, а більш складний – логічні способи запам'ятовування (групування, співвідношення, схематизація).

- вчити вмінню проводити самоперевірку результатів запам'ятовування, оцінювати та порівнювати результати виконаної діяльності [1].

Критеріями визначення рівнів розвитку музичної пам'яті у дітей дошкільного віку виступають:

- емоційна реакція на музичні твори;
- відчуття і відтворення ладової, ритмічної та звуковисотної, організації музичної діяльності;
- уміння впізнавати почуті або вивчені раніше мелодії, пісні, танцювальні рухи;
- створювати і передавати за допомогою слова, руху, малюнка, пластиліну та інших дидактичних матеріалів музичні образи.

Розвиток музичної пам'яті у дітей дошкільного віку характеризується високим, достатнім, середнім і низьким рівнями, які визначаються відповідно до сформованості та систематичності прояву усіх вказаних вище критеріїв, які є основою розвитку музичних здібностей дошкільників.

О.Руденко доводить, що «розвиток музичних здібностей здійснюється шляхом вдосконалення перцептивно-репродуктивних співвідношень компонентів музичного слуху (ладового, звуковисотного, ритмічного, гармонійного, динамічного, тембрового слуху) та емоційного відгуку на музику шляхом використання музично-інтелектуальних процесів (музичної пам'яті, музичного мислення, музичної уяви) [20].

Таким чином, психолого-педагогічними особливостями розвитку музичної пам'яті в дітей дошкільного віку виступає емоційний відгук і

пізнавальний інтерес до музичних занять; активна взаємодія дошкільників із однолітками та дорослими у процесі музичної, співочої та хореографічної діяльності засобами мнемотехніки.

1. 2. Види музичної пам'яті та їхня характеристика

«Пам'ять – один з основних пізнавальних процесів, що включає закріплення, збереження і відтворення людиною її попереднього досвіду. Пам'ять є інформаційною основою всіх психічних процесів. За характером психічної активності, яка домінує в діяльності людини. Пам'ять поділяють на моторну, емоційну, образну і словесно-логічну; за тривалістю – на короткочасну і довгочасну. Вимоги практики привели до виділення оперативної пам'яті, що обслуговує поточну діяльність людини. Основними процесами пам'ять є запам'ятовування, відтворювання й забування. Те саме стосується й відтворення. Забування буває тривалим і тимчасовим. Пам'ять слід тренувати з раннього дитинства. Є чимало способів тренування пам'яті: розподіл повторень, чергування запам'ятовування з пригадуванням, урізноманітнювання тренувальних навантажень, використання мнемонічних засобів розв'язання інтелектуальних задач тощо» [6, с. 247].

Образна музична пам'ять – це запам'ятовування предметів, і явищ дійсності, відтворення і збереження образів що сприймалися раніше.

Підвидами образної пам'яті виступають: зорова, слухова, дотикальна, нюхова, смакова пам'ять і чим більше видів пам'яті беруть участь у запам'ятовуванні, тим краще запам'ятовується і відтворюється музичний матеріал.

Високого розвитку досягає образна пам'ять у музикантів, художників, письменників, деяких із яких можна назвати «людина – ейдетик» (від грецького слова «ейдос» – образ), які довгий час після сприйняття продовжують зовсім чітко, в усіх деталях бачити тільки що сприйняту картину, чути прослухану мелодію та ін.

Точність відтворення музичного образу залежить від участі мовлення при запам'ятовуванні. Важливішу роль відіграє правильне пояснення й розуміння того, що сприймається. Діти дошкільного віку, які сприймають предмет поза словесним поясненням відтворюють його образ неточно й фрагментарно.

Найбільш чітко в усіх людей проявляється *зорова й слухова пам'ять*, а розвиток нюхової, смакової і дотикальної пам'яті переважно пов'язано із професійною діяльністю (наприклад, дегустатор, парфумер та ін.), а ще спостерігається у людей із вадами зору й слуху.

Люди із *наочно-образним типом пам'яті* добре запам'ятовують колір предметів, звуки.

Моторна пам'ять (рухова) це – запам'ятовування і відтворенні рухів у системі. Ця пам'ять дозволяє, наприклад, музиканту грати в повній темряві, гімнастові відчувати порядок рухів у розученій спортивній комбінації, танцюру не збиватися за рухами в музичній композиції та ін.

І.Рожко констатує: «Поняття музична пам'ять витлумачено як складну, динамічну, багаторівневу здібність, що спрямована на запам'ятовування, збереження й відтворення музичного матеріалу та зумовлюється індивідуальними характеристиками музичного розвитку особистості. Констатовано, що мнемічні процеси зводяться до чотирьох основних операцій з музичним матеріалом (музичне запам'ятовування, збереження музичного матеріалу в пам'яті, музичне відтворення та забування музики), конкретизовано відповідні терміни» [16, с .7].

Словесно-логічна пам'ять виражається у запам'ятовуванні, збереженні й відтворенні думок, понять, словесних формул. Цією пам'яттю володіє тільки людина. Відтворення думки залежить від рівня мовленнєвого розвитку.

Запам'ятовування музичного змісту тісно пов'язане із процесами мислення, із розумовим розвитком людини, із запасом її знань. Діти

дошкільного віку можуть самостійно виділяти ознаки предметів, але їм потрібна допомога дорослих.

Емоційна пам'ять зберігає позитивні або негативні почуття, пережиті людиною і має неабияке значення у формуванні особистості людини. Емоційна пам'ять – це найважливіша умова духовного розвитку людини.

Довільна й мимовільна пам'ять розрізняються залежно від ступеня вольової регуляції, від мети й способів запам'ятовування і відтворення. Якщо людина не ставить спеціальної мети запам'ятати й пригадати той або інший музичний матеріал і швидко його запам'ятовує, то це – *мимовільна пам'ять*. Так, діти запам'ятовують цікаву книгу, мультфільм, кінофільм, події, що зробили на неї велике враження, цікава розповідь вихователя або музичного керівника.

Якщо перед людиною ставлять спеціальну мету – запам'ятати та застосовують відповідні мнемотехніки, роблять вольові зусилля, то це пам'ять називається *довільною*.

Заучувати музичні твори можна шляхом механічного дослівного багаторазового повторення, затративши багато сил, часу й у підсумку одержавши низькі результати. У цьому випадку працює *механічна пам'ять*.

Мимовільна пам'ять у розвитку передує довільної. Життєвий досвід дитини спочатку будується в основному на мимовільній пам'яті, без спеціального наміру запам'ятати й без спеціальних зусиль. Однак у свідомій, активній діяльності, при засвоєнні системи знань, умінь і навичок довільна пам'ять займає провідне місце.

Короткочасна пам'ять триває декілька секунд або хвилин, але достатньої для точного відтворення тільки що сприйнятих предметів і явищ. Після нетривалого часу враження зникають, і людина звичайно виявляється нездатним що-небудь згадати зі сприйнятого (друкарки, перекладачі, стенографісти, оператори та ін.).

Довгострокова пам'ять характеризується відносною тривалістю й міцністю збереження сприйнятого матеріалу. У довгостроковій пам'яті відбувається збереження знань, які є узагальненими й систематизованими. Це знання, які потрібні людині постійно.

Довгострокова пам'ять надає можливість людині згадати в будь-який час те, що він колись запам'ятав, а це: спостереження, уміння аналізувати, здатність до розумових висновків.

Організувати освітній процес необхідно таким чином, щоб інформація для запам'ятовування доносилася в різних видах і з різним ступенем опрацювання. Це сприяє ґрунтовному закріпленню знань і допоможе швидко дістати інформацію із довгострокової пам'яті.

Оперативною пам'яттю називають запам'ятовування інформації даних на час окремого акту діяльності і перебуває між короткочасною й довгостроковою пам'яттю. Він відрізняється певною тривалістю зберігання інформації.

Проміжна пам'ять забезпечує схоронність матеріалу протягом декількох годин, а також збір матеріалу протягом дня.

Таким чином, пам'ять – це складний психічний процес, що складається із декількох процесів, що пов'язані між собою. Пам'ять дозволяє людині накопичувати, зберігати й згодом використовувати особистий життєвий досвід, знання й навички.

РОЗДІЛ 2

Методика розвитку музичної пам'яті у дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки

2.1. Методи та прийоми розвитку музичної пам'яті засобами мнемотехніки

Вміння здобувати знання, обирати методи навчання дітей і оперувати ними є актуальною проблемою сьогодення, тому що дошкільний вік – це той період, коли дитина розвивається і починає сприймати образи, форми, предмети.

Ми поділяємо думку В. Хоменко про те, що основними засобами, якими оволодіває дитина в цьому віці, є образні засоби: сенсорні еталони, різні символи, знаки, наочні моделі. В даний час існують різні програми і технології, де передбачається навчання дошкільників складати різні моделі, однією із різновидів якої є мнемотаблиця. Мнемотаблиця – це схема, в яку закладена певна інформація. Використання мнемотаблиці допомагає розвивати у дітей асоціативне мислення, зорову та слухову пам'ять, зорову і слухову уяву [12].

Мнемотехніка, як сукупність правил і прийомів полегшує процес запам'ятовування інформації. Велике місце займає використання мнемотехніки в дошкільному віці. Часто в закладах дошкільної освіти використовуються алгоритми процесів умивання, одягання та ін.

Мнемотаблиці особливо ефективні в процесі розучування пісень, віршів, потішок, утішок, забавлянок, небилиць та інших творів. Сутність полягає в тому, що на кожне слово або маленьке словосполучення в

тексті добирається зображення і виходить. Таким чином, весь вірш або текст пісні складається схематично. Прикладом може бути українська народна пісня «Ходить гарбуз по городу». Дитина по пам'яті, використовуючи графічне зображення, відтворює текст повністю.

Спочатку вихователь або музичний керівник пропонує готову план - схему, а по мірі навчання дитина активно включається у процес створення власної схеми.

За допомогою методів і прийомів моделювання дитина швидше розвивається і сприймає запропоновану музичну інформацію. Для цього необхідно донести до дітей інформацію за темою музичного заняття у формі цікавої розповіді.

Потім діти розглядають мнемотаблиці, що складені за змістом пісні, забавлянки, танцю і розшифровують символи. Переказ інформації дітьми з опорою на мнемотаблицю проходить за допомогою і без допомоги вихователя.

Моделювання здійснюється під керівництвом музичного керівника з використанням підвідних запитань: Що означає цей знак? Що ми бачимо? Що ми можемо розповісти про цю картинку? Як ми зобразимо це в нашій моделі?

Моделювання – це засіб активізації мовлення, фантазії, уяви, музичної пам'яті, тембрового та динамічного слуху.

Метод мнемотехніки добре використовувати на різних музичних розвагах і святах, коли діти вгадують казкового персонажа, який повинен прийти до них в гості, відгадати загадку, знайти місце зберігання подарунків у сюрпризному моменті.

Отже, таке застосування мнемотехніки забезпечує ефективне запам'ятовування, збереження і відтворення інформації, збагачує методологію музично - освітньої діяльності і підвищує інтерес дітей до занять музичних занять.

А.Владимирова пише: « У перед дошкільному періоді відображення має наочно – образну форму і, як правило, носить статичний характер. Ознаки дії, духу з'являються у 6-7 років, де створені образи ще не мають єдиного цілісного наповнення. Дитиною виділяється найбільш суттєве, важливе, основне. У візуальному мистецтві, наприклад, малюнки виконуються стихійно, спонтанно, спрощено. Цей період називається «схематичним» [4, с. 340].

Накопичення дітьми дошкільного віку знань, музично-естетичного досвіду, оволодіння уміннями музичної діяльності не забезпечують самі по собі високого рівня сприймання. Розуміння змісту мистецтва та створення художніх образів, засвоєння художньо-естетичних понять, зв'язків мистецтва із життям, взаємозв'язків різних видів мистецтв, вимагають від дитини активізації мислення. Необхідні умови, за яких їхні знання, уміння й досвід могли б актуалізуватися, включитися у процес музичної діяльності.

Не кожне сприймання і пізнання музичного твору можна вважати естетичним. Якщо при розгляді побудови твору головне місце займають окремі структурні елементи, то естетичне сприймання руйнується. У цьому разі твір стає об'єктом наукового аналізу, а не художнього сприймання. Відсутність чітких принципів використання мистецтва в освітньому процесі, виділення дидактикою лише пізнавальної або виховної функції музичного мистецтва породжує неухвагу до специфіки мистецтва.

«Пам'ять музична – здатність запам'ятовувати і впізнавати музику, виконувати їх без нот. Найбільш поширені види пам'яті музичної: *слухова*, коли запам'ятовування відбувається шляхом слухового закріплення елементів музики та логіки твору; *зорова* – запам'ятовування нотного тексту відбувається за допомогою зорової фіксації; *моторна пам'ять* ґрунтується на автоматизації рухів і закріплюється шляхом багаторазового повторення» [25, с.189].

Одним із засобів розвитку музичної пам'яті у дітей дошкільного віку виступає мнемотехніка. Відомий педагог-музикант Б. Яворський розробив систему завдань для зображення на малюнках музичних вражень, що передають настрої, навіяні прослуханою музикою.

Мнемотехніка – це:

- набір малюнків, таблиць, схем, чітко алгоритмізованих дидактичних знаків, які виконують опорну функцію в освітньому процесі;
- мислення, що створюються та оформлюються у момент бесіди, дидактичної гри;
- перехід від наочно-чуттєвого до абстрактно-логічного сприймання мнемотехнічного дидактичного матеріалу;
- розкриття ключових музично-естетичних, жанрово-стилістичних -понять, що лежать в основі тематики музичної програми закладів дошкільної освіти;
- спроба представити образно та графічно взаємозв'язок музики із життям;
- розвиток музичної пам'яті дошкільників.

Методами та прийомами розвитку музичної пам'яті засобами мнемотехніки виступають: здоров'язберігаючі, розвиваючі, інформаційні, пізнавальні та інші технології, основою яких є:

- поспівки, пісні-співаночки;
- пальчикова гімнастика;
- ритмічні вправи;
- артикуляційні, фонопедичні та дихальні вправи;
- музичні та музично-дидактичні ігри;
- танцювально-ігрова діяльність;
- етюди та ін.

Отже, методи та прийоми розвитку музичної пам'яті засобами мнемотехніки впливають на загальний розвиток особистості, а саме на її мовлення, координацію рухів, прояву творчих здібностей, виховання культури спілкування, активізації уваги.

2.2. Алгоритм музичного запам'ятовування засобами мнемотехніки

Освітній процес поділяється на три основних етапи: знання, уміння й навички. Що стосується розвитку музичної пам'яті, то відзначимо, що знання прийомів запам'ятовування і процесів, що відбуваються при цьому в корі головного мозку, майже не дає ефекту на практиці. Весь час пам'ять треба тренувати.

Навички – це автоматичні вміння людини виконувати потрібні дії, не замислюючись (хода, біг, танцювальні рухи та ін.). Для того щоб легше було домогтися автоматизму, і щоб прийоми працювали сукупно, а не кожний сам по собі, ми зведемо їх у єдиний алгоритм запам'ятовування. У ньому три основних кроки, які потрібно добре розуміти й тренувати до повного автоматизму.

Установка – досить важливий крок алгоритму. Без її запам'ятовування іноді може зовсім не відбуватися, а у випадку неправильної установки потужність пам'яті значно зменшується. У поняття установки входить кілька елементів.

По-перше, установка – команда самому собі на запам'ятовування. Причому, отримуючи цю команду, треба чітко уявляти мету роботи: глибоке засвоєння матеріалу або знайомство із матеріалом і вибірка основних думок.

Установка може бути й мимовільною (поїздка в транспорті, читання об'яви та ін.), але через якийсь час не можемо згадати ці події. Це спрацювала мимовільна установка, а якби ця ситуація цікавила нас,

то процеси, що відбуваються в корі головного мозку, відразу міняються – відбувається осмислення й запам'ятовування інформації. Кращою установкою в цьому змісті є установка на контроль. Пообіцяйте самі собі, що по закінченні вивчення пісні ви її заспіваєте, результат буде набагато вище, ніж, якби ви змусили себе просто читати текст пісні.

У поняття установки входить настроєність на певний обсяг досліджуваного матеріалу, настроєність на певну складність матеріалу. Матеріал може бути конкретним, а може бути у високому ступені абстрактним, не зовсім зрозумілі, утримуючі заплутані логічні ланцюжки. Звичайно, підхід до роботи тоді повинен бути різним. Залежно від обсягу й складності матеріалу буде складатися установка на вибір швидкості роботи.

Алгоритм розвитку музичної пам'яті в процесі розучування тексту пісні за мнемотехнікою:

- 1) Вихователь або музичний керівник співає пісню із власним акомпанементом.
- 2) Діти визначають характер музики.
- 3) Звучить інструментальна версія музики в поєднанні зі слайдами.
- 4) Вихователь або музичний керівник співає пісню без акомпанементу, змінюючи слайди відповідно до тексту.
- 5) Діти працюють за слайдами-картинками, відповідно до тексту пісні.
- 6) Вихователь і музичний керівник разом із дітьми співає пісню за слайдами-картинками без акомпанементу.
- 7) Вихователь і діти виконують пісню, супроводжуючи текст пісні образними рухами (без показу картинок).

Мнемотаблиці та графічні зображення використовують у музично-ритмічних рухах, як допоміжний засіб для різних перешикувань або розучування елементів хореографічної діяльності.

Алгоритм розвитку музичної пам'яті засобами мнемотехніки в процесі проведення музичного заняття

- 1) Вхід до зали, музичне вітання.
- 2) Музично-ритмічне вітання із музично-ритмічними рухами Вправа-поспівка «Невідомі голоси». Музичний керівник запрошує дітей уважно послухати і визначити про якого казкового героя йде мова. Співає: «Кар», «Ку-ку», «У-у-у-ух», «Я-а-а- га» (легато, стакато). При повторному показі діти виконують поспівку за вихователем (звукоряд з п'яти нот до гори й назад).
- 3) Сприймання музики з використанням ІКТ, відеоряд
- 4) Слухання музики: П. І. Чайковський «Баба Яга».

Вихователь: Послухайте музику і дайте відповідь:

  - Як ви уявляєте собі героя цієї музики?
  - Яка мелодія? Яка динаміка? Який ритм? (мелодія рвучка, загадкова, насуплена; динаміка напружена; ритм непокірний, збуджений).
  - Як ви гадаєте, хто це? (Баба Яга).
- 5) Після прослуховування музики й відповідей вихователь ілюструє малюнки (метод руйнування): «Зла Баба Яга» (розмахує хусточкою, розмовляє по мобільному телефону), «Весела Баба Яга» (у ступі з помелом і короною на голові).
  - Музичний керівник: Що на малюнках треба виправити?
  - Чи завжди Баба Яга буває злою, вередливою, страшною? (відповіді дітей).

б) Перегляд фрагменту з мультфільму «Летючий корабель» муз. М. Дунаєвського, сл. Ю. Ентіна «Частівки бабок – йожок».

Музичний керівник: Пригадайте казки, мультфільми, кінофільми в яких фігурує образ Баби Яги.

- Що зміниться, якщо в час перегляду мультфільму зникне звук?
- Що зміниться, якщо в час перегляду мультфільму зникне зображення?
- Який із музичних творів розкриває характер злої, а який веселої Баби Яги? (метод порівняння).

Висновок: Отже, образ казкової Баби Яги може бути різним: злим і добрим, веселим і навіть модним.

7) Музичне прощання.

В процесі сприймання музичного матеріалу, розучування пісень і танців у дошкільників розширюється словниковий запас. Для кращого запам'ятовування дітьми засобів музичної і хореографічної виразності можна використовувати схеми-малюнки, схеми-лото, схеми-ланцюжки, сенсорнографічні схеми, блоки-квадрати, схеми складання розповіді, предметно-схематичні моделі та ін.

Таким чином, алгоритм музичного запам'ятовування засобами мнемотехніки вчить дітей дошкільного віку на елементарному рівні висловлювати враження від музичних творів, спостерігати за зміною темпу в музичних творах. У дітей розвивається музично-образне уявлення і мислення, увага, вміння виражати себе засобами слова, музики, руху. На основі формування здібностей діти вчаться перевтілюватися у віртуальні музичні образи і навпаки. Прищеплюється любов до народної музики й сучасної, творчості композиторів-класиків.

ВИСНОВКИ

1) Проаналізовано основи проблеми розвитку музичної пам'яті у дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки в науково-теоретичній, психолого-педагогічній і методичній літературі, а також розкрито визначення терміна «мнемотехніка», «мнемоніка» — це мистецтво запам'ятовування, а також сукупність спеціальних прийомів і способів, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій.

2) Розглянуто різні види музичної пам'яті, серед яких:

- образна музична пам'ять;
- наочно-образним типом пам'яті;
- моторна пам'ять (рухова);
- словесно-логічна пам'ять;
- емоційна пам'ять;
- довільна й мимовільна пам'ять;
- короткочасна пам'ять;
- довгострокова пам'ять;
- оперативна пам'ять;
- проміжна пам'ять.

Доведено, що це складний психічний процес, який складається із декількох процесів, що пов'язані між собою. Пам'ять дозволяє людині

накопичувати, зберігати й згодом використовувати особистий життєвий досвід, знання й навички.

З'ясовано, що критеріями визначення рівнів розвитку музичної пам'яті у дітей дошкільного віку виступають: емоційна реакція на музичні твори; відчуття і відтворення ладової, ритмічної та звуковисотної, організації музичної діяльності; уміння впізнавати почуті або вивчені раніше мелодії, пісні, танцювальні рухи; створювати і передавати за допомогою слова, руху, малюнка, пластиліну та інших дидактичних матеріалів музичні образи.

Розвиток музичної пам'яті у дітей дошкільного віку характеризується високим, достатнім, середнім і низьким рівнями, які визначаються відповідно до сформованості та систематичності прояву усіх вказаних вище критеріїв, які є основою розвитку музичних здібностей дошкільників.

3) Визначено форми й методи розвитку музичної пам'яті засобами мнемотехніки. Методами та прийомами розвитку музичної пам'яті засобами мнемотехніки виступають: здоров'язберігаючі, розвиваючі, інформаційні, пізнавальні та інші технології, основою яких є: поспівки, пісні-співаночки; пальчикова гімнастика; ритмічні вправи; артикуляційні, фонопедичні та дихальні вправи; музичні та музично-дидактичні ігри; танцювально-ігрова діяльність; етюди та ін.

4) Розроблено алгоритми музичного запам'ятовування засобами мнемотехнік. Це алгоритм розвитку музичної пам'яті в процесі розучування тексту пісні за мнемотехнікою, а також алгоритм розвитку музичної пам'яті засобами мнемотехніки в процесі проведення музичного заняття.

Отже, розвиток музичної пам'яті у дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки це одна із можливостей розуміння дітьми дошкільного віку образності в музиці, хореографії, театральній-ігровій

діяльності, що позитивно впливає на всю психіку дитини, її позитивний настрій. Тема цікава, але потребує подальшої розробки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барташніков О. О. Розвиток сенсорних здібностей і пам'яті у дітей 5 – 7 років / О. О. Барташніков, І. А. Барташнікова. Тернопіль: Богдан, 1998. 70 с.
2. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі: навчальний посібник. Київ: Вища школа. 1994. 398 с.
3. Виготський Л.С. Педагогічна психологія / под.ред. В.В.Дисидентка. Москва: Педагогіка, 1991. 480 с.
4. Владимірова А.Л. Компетентнісний підхід до навчання дисциплін художньо-естетичного циклу в початковій школі **МОНОГРАФІЯ** Теоретико-методологічні основи модернізації навчання: компетентнісний підхід: колективна монографія / за ред. Г. С. Юзбашева. Херсон КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2020. 351 с.
5. Выготский Л. С. Педагогическая психология. / под ред. В. В. Давыдова. Москва: Педагогика-Пресс, 1996. 536 с.
6. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь. 1997. 376 с.
7. Запорожець О.В. Обрані педагогічні праці. Москва, 1986.

8. Лобач О. Музично-дидактичні ігри в початковій школі. *Мистецтво і освіта*. 2017. № 2. С. 18 – 24.
9. Лобова О. Уроки музики в 2 (1) кл. почат.шк.: посіб. для вчителя. Київ: Освіта, 1998. – 63с.
10. Лопатіна О.О. 600 творчих ігор для дошкільнят і школярів Харків: Вид. група «Основа», 2012. – 224 с.
11. Мнемоніка — Вікіпедія <https://uk.wikipedia.org> › wiki
12. Мнемотехніка на музичних ... - музика та діти <https://muzukadetstva.ucoz.ru> ›
13. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва. Київ: Освіта України, 2010. 274 с.
14. Петрушин В. И. Музыкальная психология Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. 384 с.
15. Петрушин В. И. Музыкальная психотерапия М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. 76 с.
16. Рожко І. Розвиток музичної пам'яті молодших школярів у процесі загальної музичної освіти. Автореферат. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2018. 20 с.
17. Романюк І. Музичне виховання. Організація роботи у дошкільньому навчальному закладі. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 280 с.
18. Ростовський О. Педагогіка музичного сприймання. Київ: ІЗИН, 1997. 248 с.
19. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Москва: Педагогика. 1986. 274 с.
20. Руденко О.В. Психологічні умови розвитку музичних здібностей у дітей старшого дошкільного віку. Рукопис. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ. 2008.
21. Рудницька О. Музика і культура особистості. Київ: ІЗМН. 1998. 247 с.

22. Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2005. 360 с.
23. Теплов Б. Избранные труды. Москва: Педагогика. 1985. 328 с.
24. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды /под. ред. В.В. Давыдова, В.П. Зинченко. Москва: Педагогика. 1989. 554 с.
25. Юцевич Ю. Музыка. Словник-довідник. Тернопіль: Богдан, 2003. 352 с.
26. Яворский Б. Избранное: Письма. Воспоминания Серия «Классика. Русское музыкознание XX века». Москва: Издательство «Композитор», 2008. 288 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, **Семьонішева Маргарита Юрійвна**, учасниця освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
- не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

(дата)

(підпис)

(ім'я, прізвище)